

6. Шопенгауэр А. Две основные проблемы этики; Афоризмы житейской мудрости: Сборник / перев. с нем. ; худож. обл. М. В. Драко. – Мн. : ООО “Попурри”, 1997. – 592 с.

Дулін П. Г. Гуманоцентризм політичних цінностей.

Доводяться соціальні константи, цінності та ідеалі, на фундаменті яких можлива реабілітація життя по відношенню до відірваної від нього політики.

Ключові слова: гуманоцентризм, антропологічно вивірена (людино-розмірна) політика, цінності, Богоподібна людина, воцерковлення.

Dulin P. Humanism political values.

Supported social constants, values and ideals on the Foundation which is rehabilitation of living on disconnected it policy.

Keywords: humanism, were verified policies, values, Godlike man, religion.

Загарницька І. І.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ: СУТНІСТЬ, ФАКТОРИ, ТЕХНОЛОГІЇ

У статті аналізується зміст та особливості соціалізації дитини, зроблено спробу класифікувати технології цього процесу з урахуванням взаємодії факторів, що визначають нині тенденції його спрямування. Обґрунтовується необхідність створення міждисциплінарної концепції соціалізації сучасної дитини, заснованої на осмисленні нової траєкторії розвитку її особистості в існуючих соціокультурних реаліях.

Ключові слова: соціалізація дитини, фактори і технології соціалізації дитинства.

Загострення глобальних проблем розвитку людства актуалізує необхідність переосмислення соціальною філософією та суміжними з нею науками специфіки сучасного дитинства; змісту та особливостей соціалізації дитини у суперечливій взаємодії економічних, юридичних, політичних і соціальних чинників цього процесу; її підготовки до входження в якісно інший за своїми характеристиками соціум. Адже соціокультурні реалії сьогоденного світу об'єктивно задають нові параметри перебігу соціалізації, висувають до її суб'єкта інші вимоги щодо формування нових моделей соціальної поведінки та конструювання внутрішньої системи цінностей. Саме “очікування” соціальної системи у взаємодії з іншими чинниками цього процесу

(політичними, економічними, соціокультурними передумовами; індивідуальними особливостями людини та специфікою її взаємодії із соціальною системою), переломлюючись крізь внутрішнє “Я” людини, значною мірою задають параметри її інтеграції у певну соціальну роль, визначають сутність процесу соціалізації особистості.

Мета статті – класифікувати технології соціалізації дитини, проаналізувати зміст та особливості цього процесу.

Слід зазначити, що й досі зміст поняття “соціалізація” залишається досить неоднозначним. Так представники структурно-функціонального напрямку американської соціології (Т. Парсонс, Р. Мертон) під соціалізацією розуміють процес повної інтеграції особистості в соціальну систему. Оскільки останнє традиційно розкривається цією школою за допомогою поняття “адаптація”, то соціалізація в цьому контексті трактується як процес входження людини у соціальне середовище та її пристосування до культурних, психологічних і соціальних факторів.

Представники гуманістичної психології (Г. Олпорт, К. Роджерс та ін.) під соціалізацією розуміють процес самоактуалізації “Я” – концепції, самореалізації особистістю власного потенціалу і творчих здібностей, її саморозвитку і самоствердження.

На нашу думку, зазначені підходи не суперечать один одному, а підкреслюють двосторонній характер соціалізації. Адже особистість не лише зазнає впливу суспільства, входячи до системи наявних соціальних зв'язків та засвоюючи представлений в етнічних, класових, групових, професійних та інших соціальних стереотипах і стандартах соціальний досвід. Завдячуючи своїй природній активності, людина одночасно зберігає і розвиває тенденцію до автономії та свободи, формування власної неповторної індивідуальності, впливаючи в результаті на функціонування суспільства, його стабільність та напрями розвитку. Як багаторазово змінюються протягом життя погляди, вподобання, звички, статус і ролі людини, так постійно розвивається і сукупність неповторних індивідуальностей – суспільство, набувають інших рис його структура, цінності й норми.

Обґрунтовуючи соціалізацію як безперервний і динамічний процес, що зберігає, за твердженням Г. Костюка, безмежність саморозкриття особистості, дослідники розрізняють у ньому чотири основних, обумовлених віком людини, етапи:

- 1) соціалізація дитини;
- 2) соціалізація підлітка (нестійка, проміжна);
- 3) тривала (концептуальна) цілісна соціалізація (перехід від юності до зрілості від 17-18 до 23-25 років);

4) соціалізація дорослих.

Оскільки процес соціалізації спрямований на досягнення двох головних цілей – інтеграції особистості у соціум на основі засвоєння соціальних ролей та забезпечення відтворення суспільства внаслідок засвоєння усталеної у ньому системи переконань та зразків поведінки – особливий інтерес у цьому контексті представляє аналіз притаманних вказаному соціуму технологій соціалізації дитини. Спираючись на подане у Новому енциклопедичному словнику тлумачення поняття “технологія” як “поєднання кваліфікаційних навичок, обладнання, інфраструктури, інструментів і відповідних технічних знань, необхідних для здійснення бажаних перетворень у матеріалах, інформації або людях” [7, 1257], у нашому дослідженні під технологіями соціалізації ми будемо мати на увазі сукупність знань, принципів та конкретних моделей дій, застосування яких визначатиме зміст та напрямки процесу соціалізації дитини.

Як відомо, соціалізація людини здійснюється за допомогою низки засобів, специфічних для конкретного суспільства, певної соціальної верстви та віку тих, на кого спрямований соціалізаційний вплив. Будь-які суспільство, держава чи соціальна група мають історично апробований набір позитивних і негативних, формальних і неформальних санкцій – способів переконання і заборон, примусу і тиску (аж до застосування фізичного насильства) та вираження визнання й відзнаки. З їх допомогою поведінка окремого індивіда і цілих груп людей приводиться у відповідність до прийнятих у певній культурі взірців, норм і цінностей. При цьому надзвичайно вагомою в цьому контексті нам видається думка І. Кона, який підкреслив, що ефективність інститутів соціалізації сьогодні повинна оцінюватися не тільки за результатами їх забезпечення засвоєння і відтворення дитиною традиційних цінностей і навичок, скільки за їх здатністю підготувати молоде покоління до самостійної творчої діяльності, постановки та вирішення нових завдань, яких не було і не могло бути у досвіді минулих поколінь [4, 47].

Як вже зазначалося вище, соціалізація дитини обумовлена вагомістю впливу на цей процес низки факторів. Серед них, безперечно, провідне місце належить сім’ї, адже для дитини головними трансляторами соціальних і культурних цінностей були і залишаються батьки. Сила їх виховного впливу ґрунтується на низці характерних особливостей: батьківський вплив – найперший (а отже, найсильніший) вплив дорослих на формування особистості дитини. Крім того, здійснюється він передусім шляхом реального життєвого прикладу найближчих для дитини людей, що забезпечує даному

процесу неповторне психологічне та емоційне забарвлення. Згодом, у підлітковому та юнацькому віці більш значущим стане вплив групи однолітків (шкільний клас, неформальні підліткові та юнацькі об'єднання тощо), а у зрілому віці – трудового або професійного колективу та окремих особистостей, однак у перші роки життя значення сім'ї для соціалізації дитини неможливо переоцінити.

Досить вагоме місце у цьому процесі посідають і засоби масової інформації, які поширюють наукові знання і культуру, організують розваги, формують відповідні соціальні уявлення та орієнтації особистості у самоствердженні та емоційній розрядці. Для сучасної дитини в їх розмаїтті перше місце належить електронним засобам: кіно, телебаченню, відео, що нині динамічно витісняють друковані засоби.

Все більшу роль у перебігу процесу соціалізації дитини останнім часом відіграють і макрофактори, такі як, наприклад, природно-географічні умови. На підтвердження цієї тези достатньо пригадати, що глобальне порушення екологічної рівноваги внаслідок забруднення навколишнього середовища загострило негативний вплив природних факторів на здоров'я дітей, загрожуючи внаслідок цього самому існуванню людини.

Не менше значення у процесі соціалізації молодого покоління має й спосіб його життя, який в роботах деяких науковців представляється інтегративним результатом усіх факторів соціалізації. Виступаючи результатом взаємодії людей і навколишнього природного та соціального мікро-, мезо-, макросередовища, він характеризується загальними (менталітет країни, форми політичної влади, економічний устрій і т.д.), особливими (своєрідність регіону, міста, села тощо) і одиничними (конкретна сім'я, школа, колектив, група, людина) рисами. До того ж кожен із рівнів цієї ієрархії тісно пов'язаний з іншими та обумовлений їх взаємовпливом.

Таке розмаїття чинників, що визначають спрямованість процесу соціалізації, та глобальність ускладнюючих його проблем цілком закономірно викликали посилення уваги дослідників до феномену соціалізації дитини. Серед науковців, яких цікавить осмислення його нинішнього змісту, зокрема: В. Абраменкова, Л. Артемова, І. Бех, А. Богуш, Н. Гавриш, М. Галагузова, Н. Голованова, М. Євтух, А. Капська, О. Кононко, А. Кошелева, В. Кузьменко, Н. Лавриченко, С. Литвиненко, М. Лісіна, А. Мудрик, В. Мухіна, М. Осоріна, С. Савченко, Т. Поніманська, С. Харченко та ін.

Аналіз присвячених цій проблематиці робіт дає змогу окреслити досить велике коло наявних технологій соціалізаційного процесу, таких як: нормативно-правові, соціально-економічні та організаційні

технології; соціально-медичні, соціально-психологічні, соціально-педагогічні технології; індивідуальні, міжособистісні і групові технології та технології роботи в певному соціальному середовищі; діагностичні, комунікативні, інформаційні, консультаційні, корекційні та соціально-реабілітаційні технології; технології роботи з сім'ями, у галузі освіти, у сфері рекреації, у сфері культури і спорту та ін. Безперечно, вказаний перелік технологій соціалізації є занадто широким і потребує не лише ґрунтовного аналізу, а й відповідного упорядкування.

Так, наприклад, існуючі технології соціалізації дитини можна класифікувати за *агентом соціалізації* і віднести до цієї групи сімейні, освітні, інформаційні та референтно-групові технології. В цьому випадку інституціональний механізм соціалізації виявлятиметься в процесі взаємодії людини з інститутами суспільства і різними організаціями, як спеціально створеними для його соціалізації, так і такими, що реалізують функції соціалізації паралельно зі своїми основними функціями. Вказана взаємодія забезпечує особистості поступове нагромадження знань і досвіду соціально прийнятної поведінки, а також досвіду її імітації та конфліктного чи безконфліктного ігнорування виконання соціальних норм.

По-друге, виходячи із розуміння соціалізації як комплексного суспільного явища, її технології можуть бути розподілені за *сферами суспільного життя*, що впливають на цей процес, а саме: економічні (підвищення рівня життя, ціноутворення на дитячі товари, освітні послуги тощо); політичні (методи державної політики, соціального забезпечення дитинства, створення відповідних умов з боку держави); правові (регулювання принципів та окремих аспектів процесу соціалізації вітчизняними нормативно-правовими актами і міжнародними правовими документами); релігійні (вплив релігійних норм і цінностей на формування особистості дитини) тощо.

Варто підкреслити, що зазначені технології можуть, у свою чергу, поділятися на прямі (зорієнтовані безпосередньо на дитину як об'єкт соціалізації або безпосередньо на сам перебіг соціалізації) та опосередковані (які впливають на інститут чи процес, що має соціалізаційне значення). Наприклад, прийняття Закону "Про охорону дитинства" слід розглядати як пряму правову технологію, тоді як державна політика в сфері зайнятості, зміни пенсійного віку чи умов праці жінок опосередковано вплинуть на роль матері у вихованні дітей. Подібною є ситуація і з засобами масової інформації (преса, радіо, кіно, телебачення), які не лише прямо впливають на соціалізацію дитини за допомогою трансляції конкретної інформації,

але й опосередковано спрямовують цей процес, доносячи до малюка через героїв книжок, кінофільмів і телепередач певні поведінкові взірці.

По-третє, технології соціалізації можна класифікувати *за рівнем застосування*, поділяючи їх на макротехнології, мезотехнології й технології мікрорівня. Зауважимо, що базою для такого розподілу слугувала класифікація, запропонована А. Мудриком, в якій основні фактори соціалізації особистості об'єднані у три групи: макрофактори, мезофактори, мікрофактори.

До першої групи дослідник відніс космос, планету, світ, країну, суспільство, державу, які впливають на соціалізацію всіх жителів планети або дуже великих груп людей – громадян певної країни. Друга, на переконання А. Мудрика, охоплює умови соціалізації великих груп людей, які різняться за національною ознакою (етнос як фактор соціалізації), за місцем проживання (регіон, місто, село, селище), за належністю до аудиторії тих чи інших засобів масової комунікації (радіо, телебачення, кіно тощо). І нарешті до останньої групи мікрофакторів дослідник включає соціальні групи, що безпосередньо впливають на конкретних людей (сім'я, група однолітків, мікросоціум, навчальні, професійні та громадські організації та ін.) [6].

Опора на такий розподіл факторів соціалізації дає змогу до макrorівня технологій соціалізації дитини віднести розробку та реалізацію проектів та соціальних програм національного масштабу: молодіжну соціальну політику загалом, державні соціальні проекти ("Рік молоді", "Рік сім'ї"), соціальні проекти у галузі освіти, розвитку фізкультури і спорту, створення розгалуженої мережі закладів соціального захисту різного профілю.

Технології мезорівня охоплюють універсальні технології, характерною особливістю яких виступатиме можливість їх застосування як в масштабах усього суспільства (приміром, оцінка рівня алкоголізації населення, розробка та реалізації державної програми профілактики злочинності тощо), так і в малих групах і по відношенню до окремої особистості (наприклад, технології діагностики та профілактики, технології страхування, патронажу та інші). Враховуючи загострення соціально-економічних проблем сучасного суспільства, ми приєднуємося до переконання Є. Воронцової, що саме на цьому рівні одне з пріоритетних місць повинні зайняти технології подолання соціального сирітства, насильства в родині, розвитку фізичної культури населення загалом і особливо молодого покоління. Дослідниця обґрунтовує свою думку

тим, що вказані технології допомагають вирішити цілу низку завдань: виховання характеру дитини, формування у молодого покоління здорового способу життя та вміння працювати в команді (саме цих якостей особливо потребує сучасна молодь), вміння досягати поставлених цілей та підпорядковувати окремі потреби головній меті, вміння боротися за досягнення життєво важливих і суспільно значущих цілей [1, 40].

І, нарешті, останніми будуть технології мікрорівня, що застосовуються безпосередньо до дитини, яка соціалізується. Враховуючи їх розмаїття, тут також існує велика кількість варіантів типології. Не зосереджуючись на детальній характеристиці кожної з них (оскільки це завдання заслуговує на окреме дослідження), зупинимось лише на психологічному та соціально-психологічному механізмах соціалізації, виділених ще на початковому етапі розвитку соціалізаційних концепцій Г. Тардом, З. Фрейдом, Дж. Мідом, Ч. Кулі та ін. Серед них вказані дослідники називають:

1) імпрінтинг (закарбовування в пам'яті) – фіксування людиною на рецепторному і підсвідомому рівнях особливостей життєво важливих для неї об'єктів, образів та відчуттів тощо;

2) наслідування – наслідування певного прикладу чи взірця, яке виступає одним із шляхів довільного засвоєння дитиною соціального досвіду;

3) екзистенціальний натиск – опановування мови і несвідоме засвоєння норм соціальної поведінки в процесі взаємодії зі значущими для дитини людьми;

4) ідентифікація (ототожнення) – процес несвідомого ототожнення людиною себе з іншою людиною, групою або взірцем;

5) рефлексія – внутрішній діалог, в якому людина роздивляється, оцінює, приймає або відкидає певні цінності, властиві різним інститутам суспільства, сім'ї, групі однолітків, значущим особистостям тощо. Вказаний діалог може бути двох видів: між різними "Я" індивіда або з реальними чи вигаданими людьми тощо. Саме за допомогою рефлексії людина здатна змінюватися внаслідок переживання та усвідомлення нею оточуючої реальності, свого місця у ній та власної сутності.

По-четверте, технології соціалізації можна розрізняти за змістом санкцій, що застосовуються для досягнення бажаних результатів соціалізації. Вони поділяються на заборонні (негативні) та заохочувальні (позитивні), і мають значні варіації у змісті та формах застосування – від індивідуального заохочення до суспільного визнання таланту дитини; від морального впливу на неї родини,

педагога та оточення до фізичних покарань. Останнє, безперечно, суперечить сучасній тенденції гуманізації процесу соціалізації, побудованій на відмові від фізичного та емоційного насилля, однак зауважимо, що на думку багатьох авторів (Б. Скіннер, Т. МакДаніел, Т. Гуд, Дж. Брофі, Дж. Добсон, Ф. Джоунс та ін.) ефективна соціалізація дитини неможлива без заборон та виховання відповідальності. Так, наприклад, З. Фрейд значну роль серед механізмів соціалізації дитини відводив почуттю сорому і провини, вважаючи його дієвим негативним механізмом соціалізації, здатним сприяти придушенню небажаних моделей поведінки [8, 48].

По-п'яте, в межах педагогічної науки соціалізаційні технології доречно розділяти на *навчальні та виховні*. Суть навчання полягає у поступовому набутті дитиною сукупності знань і навичок, що безпосередньо залежить як від доцільного добору змісту і методів навчального процесу, так і від обов'язкового врахування вікових можливостей дітей. Виховання ж полягає у засвоєнні малюком певних моральних, етичних, естетичних норм, цінностей і традицій певної культури, вироблення комунікативних навичок і моделей поведінки, які у сукупності дають можливість йому повноцінно інтегруватися у суспільство. Слід зазначити, що соціалізаційні технології цього виду обумовлюються завданнями, які постають перед людиною на кожному етапі соціалізації. До цих завдань можна віднести: природно-культурні, соціально-культурні й соціально-психологічні завдання.

Перші охоплюють необхідність досягнення особистістю на кожному віковому етапі конкретного рівня фізичного і сексуального розвитку, вимагаючи пізнання властивого оточуючій культурі тілесного канону; засвоєння пов'язаних із статтеворольовою поведінкою елементів етикету, символіки, кінетичної мови (жести, міміка тощо); розвитку і (або) реалізації фізичних задатків; ведення здорового, адекватного статі та віку способу життя (гігієна, режим, харчування, способи збереження здоров'я і оздоровлення організму, фізичного саморозвитку, керування своїм психофізичним станом). Як вже зазначалося вище, все це має об'єктивні і нормативні відмінності у різних регіонально-культурних умовах (у темпах статевого дозрівання, еталонах мужності й жіночності тощо).

Соціально-культурним завданням (пізнавальним, морально-етичним, ціннісно-смісловим) притаманна власна специфіка не лише на кожному віковому етапі, а й в конкретному соціально-історичному періоді, оскільки ці завдання об'єктивно визначаються суспільством у цілому. Від індивіда очікують: а) прилучення до наявного рівня суспільної культури, володіння певною сумою знань, умінь, навичок,

досягнення бажаного для соціуму ступеня сформованості цінностей; б) ефективного вирішення завдань, пов'язаних із участю в сімейному житті, виробничо-економічній діяльності тощо.

Соціально-психологічні завдання – це поступове, відповідно до кожного вікового етапу, формування свідомості особистості, її активне самовизначення, самореалізація і самоствердження. При цьому самоусвідомлення дитини у такому контексті можна розглядати як процес досягнення нею в кожному віці певної міри самопізнання, наявність відносно цілісної “Я”-концепції, набуття певного рівня самоповаги і самосприйняття.

Наведений варіант класифікації технологій соціалізації буде неповним без врахування запропонованої А. Ковальновою типології цього процесу. До головних критеріїв власної класифікації дослідниця відносить:

– характер соціальності суспільства (що обумовлений механізмом регуляції соціального життя – природнім, примітивним, становим, стратифікаційним, регламентованим, одноманітним, патерналістським, конформістським, гуманістичним, моносоціокультурним, полісоціокультурним);

– зміст соціалізаційного процесу (пізнавальний, професійний, правовий, політичний, трудовий, економічний тощо);

– результативність соціалізації (успішний тип, нормативний, кризовий, примусовий, реабілітаційний, передчасний, прискорений та ін.) [3, 29].

Підсумовуючи сказане вище, зауважимо, що й досі, не дивлячись на досить великий обсяг присвяченого соціалізації дитини наукового доробку, у гуманітарних науках ця проблема скоріше “злегка” окреслена, ніж глибоко проаналізована; дослідникам так і не вдалося створити цілісної концепції соціалізації сучасної дитини. Як справедливо зазначає А. Ковальова, осмислення процесу соціалізації відбувається скоріше “не у напрямку створення єдиної парадигми, а в руслі пошуку нових інтерпретацій соціалізації” [3, 31]. До того ж, на наш погляд, створити таку парадигму без ґрунтового осмислення низки надзвичайно важливих проблем, які об’єктивно загострюються у сучасних соціокультурних реаліях, навряд чи вдасться. До кола цих проблем слід включити, насамперед, аналіз тенденцій розвитку сучасної сім’ї. Адже визнання її провідної ролі в процесі соціалізації дитини тим більше актуалізує пошук шляхів подолання помилок, припущених батьками на первинному етапі соціалізації, коли малюк автоматично засвоює установки, цінності та поведінку найближчих дорослих. До того ж вказане завдання передбачає не лише аналіз

прорахунків останніх, а й врахування сучасного кризового стану сім'ї як соціального інституту. Переконані, вивчення потребує як процес соціалізації дитини, наприклад, у сім'ях, що належать до групи ризику, так і в тих родинах, де дорослі просто не мають достатньо вільного часу для спілкування з малюком. У подальшому подібний аналіз дозволив би окреслити вимоги до системи освіти та державних і соціальних установ, яким доведеться долати наслідки припущених родиною помилок, що, як відомо, досить складно піддаються корекції і потребують стабільної, узгодженої, систематичної діяльності всіх названих агентів вторинної соціалізації.

Не менш важливим для осмислення процесу соціалізації дитини є й глибокий аналіз якісно інших умов її сучасного життя, адже й досі немає досліджень, присвячених особливостям цього процесу, наприклад, у трансформаційному, інонаціональному, релігійному соціумі тощо. Також гострою проблемою на сьогоднішній день залишається потреба конкретизації і чіткого розуміння наявних змін соціальних установок, особливо з урахуванням того, що досить часто суспільство може різко змінювати соціально прийнятні та схвалювані форми діяльності молодого покоління.

Все сказане може бути узагальнене у конкретному завданні сучасної науки – формуванні узагальнюючої, багатосторонньої та міждисциплінарної концепції соціалізації дитини, побудови нової траєкторії розвитку її особистості з урахуванням індивідуальних особливостей та існуючих соціокультурних реалій. Розв'язання вказаного завдання створило б міцне підґрунтя для розробки виваженої державної стратегії соціалізації молодого покоління, яка б стала запорукою його адекватної соціалізації та успішної самореалізації на користь собі та державі.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. *Воронцова Е. А.* Социология социализации: проблемы и перспективы развития науки в современной России // Научно-теоретический журнал "Ученые записки". – 2010. – № 12 (70). – С. 36-41.
2. *Иваненков С. П.* Проблемы социализации современной молодежи. – Изд. 3-е, испр. и доп. – СПб. : Архей, 2008. – 334 с.
3. *Ковалева А. И.* Концепция социализации молодежи: нормы, отклонения, социализационная траектория // Социологические исследования. – 2003. – № 1. – С. 26-32.
4. *Кон И. С.* К этнографическому изучению мира детства // Сов. педагогика. – 1981. – № 9. – С. 44-48.

5. Кравченко Т. В. Соціалізація особистості і соціальне середовище // Теоретико-методологічні проблеми дітей та учнівської молоді: [зб. наук. пр.]. – К., 2006 – Вип. 9. – Кн. 2. – С. 23-29.
6. Мудрик А. В. Социализация и “смутное время”. – М. : Знание, 1991. – 80 с.
7. Новый энциклопедический словарь / гл. ред. А. П. Горкин. – М. : Большая Рос. Энцикл., 2001. – 1456 с.
8. Смелзер Н. Социология / пер. с англ. – М. : Феникс, 1998. – 688 с.

Загарницкая И. И. Социализация ребенка: сущность, факторы, технологи.

В статье анализируется содержание и особенности социализации ребенка, сделана попытка классифицировать технологии данного процесса с учетом взаимодействия факторов, которые определяют в настоящее время тенденции его устремления. Обосновывается необходимость создания междисциплинарной концепции социализации современного ребенка, основанной на осмыслении новой траектории развития ее личности в существующих социокультурных реалиях.

Ключевые слова: социализация ребенка, факторы и технологии социализации, детство.

Zagarnitska I. I. Socialization of the child: the essence, the factors, technologists.

Maintenance and features of socialization of child are analysed in the article, given it a shoot to classify technologies of this process taking into account co-operation of factors that determine the tendencies of his aspiration presently. The necessity of creation of interdisciplinary conception of socialization of modern child is grounded, to the new trajectory of development of her personality based on a comprehension in existent sociocultural realities.

Keywords: socialization of child, factors and technologies of socialization, childhood.

Уваркіна О. В.

**СИСТЕМОТВОРЧИЙ АСПЕКТ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

У статті аналізуються основні виміри української освіти, її національний характер та системоутворюючий стрижень.

Ключові поняття: освіта, людина, культура, середовище, національна освіта, система освіти.